

Setembre crític | | Actualitzat el 31/08/2020 a les 18:11

?Qui és el gegant de l'agroindústria que el Grup de Defensa del Ter ha portat a la Fiscalia?

El GDT ha denunciat a la Fiscalia de Medi Ambient abocaments presumptament contaminants de l'escorxador Patel, de l'Esquirol, propietat del grup Vall Companys, primera empresa del sector carni a l'Estat espanyol i segona d'Europa | El model d'integració ramadera i les exportacions a una Xina ofegada per la pesta porcina han situat el grup català en una situació de privilegi en el sector

Planta de producció de Patel a Sant Martí Sescorts | patel.es

El Grup de Defensa del Ter (GDT), en els seus més de 30 anys d'història, ja va posar contra les cordes, com David contra Goliat, a dos gegants del tèxtil i la pell, Puigneró i Colomer Munmany, respectivament. Ara ja no existeix cap de les dues empreses, líders en els seus respectius sectors fins poc abans de tancar. Abans, però, sengles denúncies havien portat els seus directius a la banqueta dels acusats i a ser condemnats per delictes contra el medi ambient; en el cas de la indústria tèxtil, amb la històrica entrada a presó del seu màxim accionista, Josep Puigneró.

Ara el GDT ha denunciat a la Fiscalia de Medi Ambient un altre gegant, en aquest cas del sector agroalimentari, el grup Vall Companys, primera empresa a l'Estat espanyol i segona a Europa del sector carni. El que ells consideren inacció de l'administració els ha obligat a denunciar davant la

fiscalia els abocaments que es fan des de l'escorxador Patel a la riera de Sant Martí, en terme municipal de l'Esquirol.

Cinc vegades més amoníac a l'aigua de la riera del que permet la llei

La denúncia és per abocaments reiterats a la riera d'aigua amb uns nivells de contaminació presumptament per sobre del que permet la llei. Un fet especialment greu en una riera amb un cabal natural molt minso, ja que bona part de l'aigua que porta és la que hi aboca Patel. Després d'observar com baixaven grans quantitats d'escuma per la riera de Sant Martí, el GDT va prendre'n mostres i en va encarregar unes analítiques a un laboratori. Segons expliquen en la denúncia, l'abocament màxim autoritzat a Patel és de 10 mg/l d'amoníac, una quantitat que l'entitat ecologista ja considera prou permissiva.

Doncs bé, en data 25 de gener de 2019, en la primera mostra que van prendre, i amb la qual van presentar una primera denúncia davant dels Mossos d'Esquadra, l'analítica va detectar una presència de 15,45 mg/l d'amoníac. En posteriors mostres, el 7 i l'11 de febrer va donar 11,1 mg/l, i finalment, el 6 de març, 49,5 mg/l, gairebé quintuplicant la presència d'amoníac en l'aigua de la riera. Totes les mostres van ser analitzades per un laboratori homologat que ja ha col·laborat amb anterioritat amb el GDT.

Video: https://www.youtube.com/watch?v=PNCs_ihnp8Y

Bona part de l'aigua de la riera és la que hi aboca Patel

La presència de contaminants en la riera de Sant Martí es veu agreujada pel fet que el cabal d'aigua de la mateixa oscil·la entre els 10 i els 20 litres per segon, mentre que el volum d'aigües residuals que s'hi aboca des de Patel és molt superior, fins a triplicar el cabal habitual de la riera. El mateix GDT indica en la denúncia que «resulta incompreensible i greument irregular l'autorització d'abocament concedida per l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) a la indústria», ja que «encara que es respectessin els paràmetres autoritzats, amb un cabal d'abocament que triplica, pel cap baix, el de la riera, inevitablement transformen aquesta en un claveguera».

La denúncia acaba recordant que el punt on aboca Patel és molt a prop d'on la riera desguassa al riu Ter, a tocar del pantà de Sau, on hi ha la captació que abasteix d'aigua per al consum humà l'àrea metropolitana de Barcelona.

El GDT va fer la presentació pública de la denúncia en un acte al seu estil, entre reivindicatiu i lúdic i sota l'epígraf #PatelQuinPastel, el 22 de juliol passat, en un indret a tocar de l'escorxador. En el mateix, Ginesta Mary, presidenta del GDT, va explicar que la contaminació fruit dels abocaments de Patel fa que el salt del Cabrit, paratge natural molt proper a l'escorxador i a la desembocadura de la riera al riu Ter, «baixa dia a dia com si fos la festa de l'escuma».

Ginesta Mary també va lamentar que abans de presentar la denúncia a Fiscalia s'havia alertat en diverses ocasions als Mossos, als Rurals i a l'ACA, «sense conseqüències». En concret, va explicar que el 6 de març de 2019, el dia que van prendre les mostres que quintuplicaven el límit de contaminació legal, els acompanyava un agent de l'ACA que «de lluny estant anava dient que veia l'aigua neta i ni van agafar mostres».

Video: https://www.youtube.com/watch?v=_EEremRhoYE

Tant Patel com l'Ajuntament de l'Esquirol, en declaracions del seu alcalde Àlex Montanyà (ERC) a El 9 Nou, s'han remès a les analítiques que els fa periòdicament l'ACA per desmentir que s'estigui contaminant la riera de Sant Martí. En concret, el Grup Vall Companys explica en un comunicat que un estudi del Centre d'Estudis de la Construcció i Anàlisi de Material confirma que l'estat ecològic de les aigües de la riera és bo.

Patel, la baula que completa la cadena de l'imperi Vall Companys

Però qui és Patel? Ara mateix Patel és la marca comercial dels productes de porcí del Grup Vall Companys, la primera empresa càrnia de l'Estat espanyol i segona d'Europa, segons diverses fonts del sector. El nom té l'origen en l'escorxador de Sant Martí Sescorts, en terme de l'Esquirol, d'on el GDT ha denunciat els abocaments presumptament contaminants. A part de Patel, que manté el mateix nom amb què el van fundar un grup de ramaders de la comarca d'Osona als anys vuitanta del segle passat, el Grup Vall Companys té dos escorxadors més: Càrnica Cinco Villas, a Ejea de los Caballeros (Saragossa), i Frivall, a Vilallar de Olalla (Cuenca).

La compra de Patel per part de Vall Companys, el setembre de 2000, va representar l'entrada de Vall Companys en el sector carni, ja que fins aleshores s'havia centrat bàsicament en la producció ramadera i de pinsos i farines. En el seu moment la compra al grup d'empresaris osonencs encapçalat per Blai Parés, es va quantificar en més de 5.000 milions de pessetes de l'època (més de 30 milions d'euros). No era una compra més, ja que poder disposar d'un escorxador permetia tancar en certa manera el cercle de la integració en el qual Vall Companys havia apostat com a estratègia de negoci des de dues dècades abans. Amb l'escorxador, a més, els entrava en el mateix paquet totes les granges que Patel havia comprat a primers del mateix any 2000 al grup nord-americà Cargill España, un altre monstre del sector, pioner a l'Estat en la implementació del sistema d'integració en el sector ramader.

Un model que precaritzava i pren autonomia al ramader

Però en què consisteix concretament el sistema d'integració, del qual Vall Companys ha fet sempre gala, però que en canvi ha estat tan denostat històricament des de l'entorn de la petita pagesia o de la sobirania alimentària? El model es basa en la integració, com el seu nom indica, en una sola empresa de la cria del bestiar i la fabricació de tot allò que el ramader necessita, des dels propis animals al pinso, la genètica, la farmàcia veterinària o la logística. El ramader hi posa les instal·lacions i la força de treball, i l'empresa integradora, la resta. Actualment Vall Companys té més de 2.000 granges arreu de l'Estat espanyol en aquest règim.

Video: 125134884

El que des de la indústria agroalimentària es presenta com una garantia de control de qualitat, en realitat representa una precarització i una pèrdua de l'autonomia del ramader, amb tot el que això comporta en els mercats, cada vegada en menys mans. L'última baula de la cadena, en el cas de Vall Companys, va donar-se més recentment, el 2019, amb el que la premsa econòmica va presentar com a una aliança amb Mercadona en el sector de la distribució, enmig d'una polèmica monumental que ha acabat als jutjats pel control d'un sector com el del pernil salat. Des de Valls Companys, en canvi, neguen rotundament l'existència de cap aliança amb Mercadona.

Un cop vista la importància que va representar la compra de Patel per al Grup Vall Companys, tornem a l'escorxador de Sant Martí Sescorts. A Patel, segons consta en el web de l'empresa, hi treballen 700 persones, s'hi maten 7.000 porcs diaris i s'hi produeixen 3.000 tones de producte carni a la setmana. Bona part d'elles destinades a l'exportació, no només a Europa, sinó també a països com el Japó, la Xina, Brasil, els Estats Units o Canadà.

Vall Companys creix un 15% en un any arran de la pesta porcina a la Xina

Les xifres si les traslладem al conjunt del Grup Vall Companys encara donen més la idea de la dimensió de qui està portant el GDT a la Fiscalia. També segons consten al seu web, les tres plantes de producció càrnia maten 18.400 animals al dia, produeixen més de tres milions de tones de carn a l'any i crien 4,5 milions de porcs a l'any. Econòmicament, segons dades publicades pel diari Expansión, el Grup Vall Companys va tancar l'any 2019 per primera vegada en la seva història amb una facturació per sobre dels 2.000 milions d'euros, en concret 2.038 milions, amb un

creixement d'un 15% en un any, i duplicant les seves vendes en només vuit anys, ja que el 2011 els ingressos havien estat de 1.048 milions.

La clau d'aquest creixement al llarg de 2019 cal buscar-la, segons el diari econòmic, en l'increment de la demanda de carn de porc procedent de la Xina, on un de cada quatre porcs està sent víctima d'un brot de pesta porcina. Pel que fa als beneficis, l'última dada disponible és la de 2018, amb un benefici net de 73 milions d'euros.

Un operari manipulant la carn a la planta de producció de Patel de Sant Martí Sescorts Foto: patel.es

La principal conseqüència de l'increment de les exportacions a la Xina ha estat que el preu de la carn de porc a l'Estat espanyol s'ha disparat, fins assolir uns màxims històrics del voltant d'1,5 euros per quilo, inèdits en els últims vint anys. Tot plegat en un escenari on Vall Companys controla totes les baules de la cadena gràcies al model d'integració, des de la granja al plat, podent fer i desfer segons les seves conveniències en cada moment. D'aquí la importància d'un escorçador com el de Patel en l'engranatge del negoci del Grup Vall Companys.

El culebrot del pernil salat

El penúltim salt endavant del grup, però, es va donar l'any passat, amb la irrupció en el sector de la distribució, a través del que la premsa econòmica va qualificar com una aliança amb Mercadona, el gegant del sector a l'Estat espanyol, tot i que Vall Companys nega rotundament l'existència d'aquesta aliança. Sigui com sigui, la publicació de les informacions va coincidir amb una polèmica

empresarial i judicial en el qual Vall Companys va jugar diversos papers de l'auca. El punt més àlgid de la polèmica, però, es va donar el setembre de 2019, quan Vall Companys va forçar, segons fonts del sector, la caiguda de Comapa, la principal empresa elaboradora de pernil salat de l'Estat espanyol, i de la qual el grup català era soci. Ho va fer forçant-ne la fallida i portant als tribunals als germans David i Jaime Álvarez, que junt amb Vall Companys i l'empresari osonenc Blai Parés (el mateix que el 2000 havia venut Patel a Vall Companys), a través de la seva societat Les Pedreres, eren els principals accionistes de Comapa.

Comapa era la principal subministradora de pernil a un altre gegant de la distribució, Carrefour, i ja entre 2017 i 2018 s'havia vist immersa en altres polèmiques vinculades amb qüestions sanitàries i d'etiquetatge dels pernils. Tot plegat, en el marc de la presumpta aliança de Vall Companys amb Mercadona perquè el gegant valencià dels supermercats fos el distribuïdor principal dels productes carnis que no van a la Xina, ja que aquest país asiàtic només aprofita una part del porc. Entre les parts que descarta, precisament, hi ha els pernils. La premsa econòmica s'ha fet ressò en els dos últims anys de tot aquest culebrot dels pernils que han acabat situant Vall Companys en una altra situació de privilegi en el sector carni i en la fixació de les regles del mercat.

Una de les primeres empreses en treure el domicili social de Catalunya

El Grup Vall Companys està controlat actualment per tres societats, Cava Roure, Norma 2015 i Spirit Capital, propietat respectivament dels germans Josep, Meritxell i Òscar Vall Esquerda, que van heretar l'imperi agroalimentari que els va deixar el seu pare, Josep Vall Palou, quan va morir el 2015. La premsa econòmica va valorar en el seu moment els actius que va rebre cadascun dels tres germans en 150 milions d'euros. Tots ells es concentren en el holding del grup, Inversions Fenec, amb seu al número 35 del carrer Núñez de Balboa de Madrid.

La seu del holding que governa el Grup Vall Companys havia estat inicialment al número 18 de la Travessera de Gràcia de Barcelona, fins que a finals de 2017 aquesta va ser una de les primeres societats que es van afanyar a canviar el domicili social en el marc de la fugida d'empreses catalanes descontentes amb el procés independentista.

Entramat de vinculacions empresarials de Patel Foto: empresa.es

Pel que fa a Patel, el consell d'administració està presidit des de setembre de 2013 per un dels homes forts de Vall Companys, Enrique Gil Burgos, que també consta com a president de les altres dues branques del sector carni del grup, Cárnicas Cinco Villas i Cárnicas Frivall. A més també presideix els consells d'administració de Jamones Duriber i d'Inversiones Cárnicas de la Vega, i tot i no presidir-los, forma part dels consells de Producciones Agropecuarias del Turia Agroturia, de Rubiato Paredes, de Disporave, de Frimancha Industrias Cárnicas, de Comercial Logística de Calamocha i d'Industrias Reunidas Jabugo. El conseller delegat de Patel és des de maig de 2014 un altre home de confiança de Vall Companys, el terrassenc Albert Morera Serentill. En el consell de Patel també hi ha Josep Pedrós Riasol, l'executiu que mana amb mà de ferro al Grup Vall Companys i amb una llista de càrrecs societaris inacabable al Registre Mercantil.

Un nou magatzem de set pisos a tocar de l'escorxador

Patel ha estat notícia en els últims mesos per dos fets puntuals més. Per una banda, la important ampliació que li va aprovar l'Ajuntament de l'Esquirol i que s'ha dut a terme durant els anys 2019 i 2020. En concret, s'ha construït a tocar de l'escorxador un nou magatzem de set pisos per a la congelació de la carn provinent de la sala de desfer de Patel, bona part de la qual es destina a l'exportació a l'estranger. El nou magatzem, amb una capacitat d'emmagatzematge de 6.000 tones de carn, representarà un important estalvi econòmic per l'empresa, que fins ara havia de recórrer a magatzems externs per a la conservació de la carn. Segons càlculs del GDT, l'ampliació, que també afectarà al traçat del camí ral de Vic a Olot, pràcticament duplica la superfície construïda de l'escorxador de Sant Martí Sescorts.

*Acte reivindicatiu del GDT amb motiu de la presentació de la denúncia contra Patel. Al fons, l'escorxador
Foto: GDT*

L'altre aspecte té més a veure amb la vessant laboral de Patel, que tenia fins l'any 2019 bona part de la seva plantilla externalitzada en altres empreses, moltes d'elles falses cooperatives, que

aprofitaven buits legals de la llei per explotar i manllevar drets laborals al seu personal. Obligats per la modificació de la llei de cooperatives impulsada des de Càrnies en Lluita, ara des de Patel asseguren que tenen regularitzada bona part de la seva plantilla, a la qual s'ha donat d'alta al règim general de la Seguretat Social.

Dues condemnes prèvies per contaminar la riera de Sant Martí

La denúncia del GDT per presumptes abocaments contaminants de Patel a la riera de Sant Martí ja té el precedent en dues condemnes pels mateixos motius dels anys 1997 i 2003. El març de 1997 Blai Parés, gerent de Patel, va ser condemnat pel Jutjat Penal de Manresa a una pena de dos mesos d'arrest i dos milions de pessetes de multa. En la sentència es remarcava, a més, que l'escorxador no disposava de la preceptiva autorització d'abocament, ni tan sols de la llicència municipal d'activitats industrials, que no es va sol·licitar fins el novembre de 1994.

I el 2003, el mateix Blai Parés, quan ja ni tan sols era gerent de Patel, era condemnat per l'Audiència de Barcelona per uns altres abocaments contaminants denunciats el 1996 per la Fiscalia de Medi Ambient. Aleshores la condemna va ser de sis mesos de presó menor i 36.000 euros de multa. Tal com fa ara la denúncia presentada pel GDT la sentència ja posava en valor la proximitat de l'abocament amb el punt de captació de l'aigua destinada al consum humà de l'àrea metropolitana de Barcelona. En aquell moment, el 1996, tot i haver-los demanat el 1994, encara no disposava de tots els permisos per abocar a la riera de Sant Martí. La sentència recorda que la Generalitat ja havia advertit a l'empresa que no podia funcionar fins que tingués tots els permisos en regla.